

**Y-Säätiö sr:n lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle
hallituksen esitykseen HE 112/2025 vp – Yleistukilaki**

Y-Säätiö kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä yleistukilaiksi. Lausunnossaan Y-Säätiö painottaa näkökulmaa asumisen jatkuvuuden turvaamisesta ja asunnottomuuden vähentämisestä. Y-Säätiö keskittyy lausunnossaan seikkoihin, joilla voi arvioida olevan vaikutusta ihmisten asumisen jatkuvuuden turvaamiseen. Lisäksi Y-Säätiö toteaa, että se yhtyy jo lausuntopalautteissa annettuihin lausuntoihin, joita ovat antaneet muiden muassa Soste ry, Nuorisواسuntoliitto NAL ry., Lastensuojelun keskusliitto ja Sininauhaliitto.

Lausunnonantajasta:

Y-Säätiö-konserni on suurin valtakunnallisesti toimiva yleishyödyllinen vuokranantaja Suomessa, lisäksi Y-Säätiö on asunnottomuustyön kehittäjä ja asiantuntija. Y-Säätiö on perustettu 1985 ja se edistää yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta tarjoamalla kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja omakustannusperusteisesti. Y-Säätiöllä on 19 065 asuntoa 58 paikkakunnalla. Asuntokantamme koostuu M2-Kotien 11 589 vuokra-asunnosta ja erityisryhmille tarkoitetuista 7476 Y-Kodeista. Aukkaittemme sosiaalinen ja taloudellinen hyvinvointi ovat toimintamme keskiössä. Toteutamme kehittämishankkeita ja teemme tutkimusta, sekä olemme kansallisesti ja kansainvälisesti Asunto ensin -työtä kehittävä toimija. Meillä työskentelee lähes 200 asumisen ammattilaista.

Yleiset huomiot

Uudistuksen tavoitteena on aikaansaada yksi yleistuki sisältäen perusosan elämiseen, asumisosan asumiseen ja harkinnanvaraisen osan viimesijaiseksi turvaksi. Yhteen perusturvaetuuteen siirtyminen tapahtuisi vaiheittain yhdistämällä tukien määräytymisperusteita.

Yleisenä huomiona Y-Säätiö kannattaa lain tavoitetta yhdestä yleistuesta. Yleistuki voi selkeyttää etuusjärjestelmää ja vähentää päällekkäisyyksiä. Yhden hakemuksen malli voisi parantaa asiakaslähtöisyyttä, lisätä hakijoiden ymmärrystä ja asiainnien sujuvuutta. Tukien yhdistäminen yleistueksi voi olla perusteltua, jos vaikutukset arvioidaan huolellisesti ja yksilölliset tilanteet huomioidaan.

Y-Säätiö painottaa, että yleistuen määrän tulisi pysyä vähintään nykyisten tukien tasoisena kotitalouskohtaisesti. Ehdotetut muutokset esitetyn yleistukilain sisällöksi muodostavat Y-Säätiön käsityksen mukaan

merkittävän riskin kotitalouksien taloudelliselle pärjäämiselle. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien kuten pienituloisten lapsiperheiden, yksinhuoltajien ja jo valmiiksi vaikeassa elämäntilanteessa olevien henkilöiden talousvaikeudet ovat riskissä kasvaa.

Y-Säätiö toteaa, että lausuntopalautteissa on nostettu esiin huoli siitä, että yleistukilain viittaustekniikka tekee kokonaisuudesta vaikeaselkoisen ja että oikeusturvan toteutuminen vaatii erityistä huomiota. Oikeusturvan toteutumisen yhteys asumisen jatkuvuuden turvaamiseen on olennainen. Jos oikeusturva ei toteudu sujuvasti, virheelliset päätökset voivat jäädä voimaan ja johtaa perusteettomiin tukien epäämisiin, mikä voi aiheuttaa asumisen menetyksiä.

Asunnottomuusuhan minimointi

Y-Säätiö esittää huolen kotitalouksien asumisen jatkuvuuden heikentymisestä ja asunnottomuuden riskin kasvamisesta talousvaikeuksien vuoksi. Yleistuen seuraavassa vaiheessa on vielä kuluhan hallituskauden aikana tarkoitus yhdistää yleistukeen muita perusturvaetuuksia. Jatkossa myös asumisen tukia on suunniteltu sisällytettäväksi yleistukeen. Y-Säätiö painottaa, että on syytä suunnitella muutokset jo ennakolta niin, että vaikutusarviot ja toimeenpanosuunnitelma olisivat tehty huolellisesti. Liian nopea toteutettu muutos johtaa Y-Säätiön näkemyksen mukaan ongelmiin, joista kärsivät juuri pienituloiset ja etuuksien varassa olevat ihmiset.

Ulosottolaitoksen tilastot osoittavat sekä vireille tulleen häätöasioiden että toimitettujen häätöjen kasvua vuodesta 2020. Vuonna 2024 vireille tuli 10 % enemmän hätöasioita kuin vuonna 2023, ja toimitettuja hätöjä puolestaan oli 11 % edeltävää vuotta enemmän. Asunnottomuuden kasvu näkyy vuoden 2024 asunnottomuustilastoissa ja ennakkotiedot kertovat, että myös 2025 asunnottomuusluvut ovat kasvavia. VATTin häädöt Suomessa 2015–2024-raportin perustella vireille tullut hätö on yhteydessä pitkäaikaisiin ongelmiin vakituisen asunnon löytämisessä.

Pienituloisuus, köyhyys ja tukiin tehty leikkaukset vaikuttavat osaltaan ihmisten maksuvaikeuksiin ja vuokratelkaantumiseen, mikä kasvattaa asunnottomuusriskiä. Hätöjen taustalla on useimmiten vuokratelka. Y-Säätiön näkemyksen mukaan yleistukeen kaavailut heikennykset syventävät pienituloisten ja maksuvaikeuksissa olevien kotitalouksien köyhyyttä.

Y-Säätiö näkee ehdotetussa muutoksessa asumistukeen vakavan riskin siinä, että henkilön tuloiksi voidaan arvioida vähintään yleistuen suuruinen määrä, jollei muuta selvitystä ole esitetty. Asumistuen määrää voitaisiin tällöin alentaa, vaikkei henkilö tosiasiaassa saisi yleistukea tai muutakaan tuloa. Henkilö voisi jäädä ilman asumistukea, vaikka olisi täysin tuloton, mikäli selvitystä ei kykenisi esittämään. Tämä koskee erityisesti jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä, joilla on esimerkiksi kognitiivisia tai toimintakyvyn muita rajoitteita. On suuri vaara, että on riski asumistuen epäämiseen perusteettomasti johtaa asunnottomuusuhkatilanteeseen ja lisää asunnottomuutta ja pitkäaikaisasunnottomuutta tilanteissa, joissa haavoittuvimmassa asemassa olevat ihmiset eniten tarvitsisivat sosiaaliturvaa. Ihmisarvoisen elämän edellytykset eivät saa vaarantua muutoksen takia.

Pienituloisten lapsiperheiden asumisen jatkuvuuden turvaaminen

Lapsiperheköyhyyden syventyminen on uhkana ehdotetun lainsäädännön toteutuessa esitettyssä muodossa. Y-Säätiö painottaa, että lapsiperheiden asema ei saa heikentyä eikä lapsiperheköyhyys yleistyä yleistuen myötä. Yleistuen tason riittävyys on varmistettava ja sosiaaliturvaa on kehitettävä siten, että lapsiperheköyhyys päinvastoin vähenee.

Pelastakaa Lapset ry:n tuoreen Lapsen ääni 2025-kyselyn tulosten perusteella perheiden väliset tuloerot heijastuvat selvästi lasten arkeen. Jopa viidesosa pienituloisten perheiden lapsista kokee, että kotona ei ole riittävästi ja säännöllisesti ruokaa. Pienituloisuus lasten arjessa näkyy aineellisena puutteena ja niukkuutena, ja vaikuttaa niin sosiaalisiin suhteisiin, henkilökohtaiseen hygieniaan, lääkkeiden hankintaan kuin osallistumismahdollisuuksiin, kuten esimerkiksi harrastuksiin. Asumisratkaisuissa pienituloiset asuvat selvityksen vastausten perusteella ahtaasti, rajoittavat omaa suihkussa käyntiään ja ovat huolissaan siitä, joutuuko taas muuttamaan. Nuoret myös kantavat huolta oman tulevaisuutensa asumisesta siitä näkökulmasta, onko edes varaa tulevaisuudessa muuttaa omilleen.

Lapsiperheiden taloudellisen tilanteen heikentyminen vaikuttaa suoraan lapsen hyvinvointiin, kehitykseen ja oikeuteen turvalliseen kotiin. Sosiaali- ja terveysministeriön vaikutusarvion mukaan hallituksen sosiaaliturvaleikkaukset pudottavat 31 000 lasta köyhyysrajan alapuolelle. Soste ry toteaa lausunnossaan, että ennen nykyhallituksen ensimmäisiä

Teija Ojankoski,
toimitusjohtaja
Y-Säätiö sr
11.11.2025

sopeutustoimia Suomessa köyhyydessä on elänyt noin 122 000 lasta, ja että on arvioitu, että Suomessa elää lähes nyt 140 000 lasta köyhyydessä.

Esityksessä ei ole tehty riittävää vaikutusarviota siitä, miten tukimuutokset vaikuttavat lasten arkeen, asumisen jatkuvuuteen ja mahdollisuuteen kasvaa vakaassa ympäristössä. Y-Säätiö huomauttaa, että esityksessä ei riittävästi huomioida lapsen edun ensisijaisuutta, joka on turvattava kaikissa lainsäädäntötoimissa.

Yhteenvedona Y-Säätiö toteaa, että tuloköyhyydestä johtuva asunnottomuus oli jo poistettu Suomesta, mutta nyt se on palannut. Y-Säätiö korostaa, että ehdotettu yleistuen taso pitää varmistaa sellaiseksi, että se ei heikennä kotitalouksien asumisen turvaa ja varmistaa haavoittuvimmassa asemassa olevien perusturvan. Palveluihin pääsy ei saa vaikeutua, sillä muutoin erityisesti syrjäytymisvaarassa olevat voivat jäädä ilman tukea, mikä voi johtaa toimeentulon katkeamiseen ja johtaa asunnottomuuteen. Y-Säätiö myös kannattaa Soste ry:n ehdotus siitä, että Iso-Britannian kokemuksista Universal Credit -etuudesta ja sen toimeenpanosta otettaisiin oppia Suomessa.

Y-Säätiö painottaa, että asumisen turvaaminen tulee olla ensisijaista. Lapsiperheiden asumisen turvaaminen on erityisen tärkeää, sillä ellei siitä huolehdita, pitkällä aikavälillä tämä tuottaa yhteiskunnalle syrjäytymisestä aiheutuvia mittavia kuluja.